

حالا دیگر بسته است برای مجلس .
آقا شیخ ابراهیم در هر موردی که مخالف
هستید و نظریات دارید بفرمائید در ضمن شور و
اصلاح خواهد شد .

رئیس - يك قانونی آمده است بمجلس و
داخل در شور مواد آن شده ایم .

حالا حضرتعالی يك مطلب کلی میفرمائید و
نمیدانم در شور نفرمودید یا اینکه فرموده اید
بواسطه اینکه مجلس توجه بآن نکرده بی نتیجه
مانده است در هر صورت فعلا موقع این مذاکره
گذشته است .

قانونی که شور در کلیات آن شده و برای
داخل شدن در شور مواد رای گرفته شده تصویب
شده است حالا در باب ماده ۹ - هرکس فرمایشی
دارد بفرماید .

دکتر علی خان - بنده عرض نکردم که
این قانون بد است یا بدرد نمیخورد و بلکه عرض
کردم قوانینی لازم تر از این داریم خوب است
آنها را مقدم بداریم و اگر چنانچه بصورت مجلس
رجوع فرمائید در همان روزی که در این قانون
شور شده این عرض را همین علتی که گفتم عرض کردم
و فرار شد که این مسئله مسکوت عنه بماند .

معاذالملک - این مذاکره جناب عالی
صحیح است آنروز چون کابینه وزراء معلوم نشده
بود قرار شد این مسئله مسکوت عنه بماند تا کابینه
وزراء معلوم شود و وزیر عدلیه در موقع شور حاضر
شود و چنانچه در صورت مشروح مجلس نوشته شده
شور کلی در این قانون بعمل آمده و برای داخل
شدن در شور مواد اخذ رای و تصویب شده و تا
ماده نهم شور شده حالا در ماده نهم باید مذاکره
شود .

مشیرالدوله - اینطور که بنده می بینم
این موادی که در آن شور شده بعضی اصلاحات
لازم دارد و چون در موقع شور آن نبودم در باب
ماده ۳ و ۴ در آن لایحه پیشنهاد میکنم که بکمسیون
رجوع شود (دو فقره پیشنهاد نموده بکمسیون
رجوع شد) .

دکتر علیخان - بنده منکر نیستم و عرض
نکردم که این قانون مهم نیست بلکه عرض کردم
چون مستخدم برای عدلیه خواهند خواست خوبست
قوانینی هم که باید در آنجا اجرا شود همان ها
بنویسند این عقیده بنده بود که عرض کردم حال
که میفرمائید شور کلی در آن شده و برای شور
در مواد اخذ رای شده و تصویب شده است بسته
برای مجلس است این عرض را که کردم عقیده
خود را بیان نمودم [در این موقع شروع بقرائت مواد شده
ماده ۹ و ۱۱ پیشنهاد وزیر که مطابق بود با مواد
رابطه کمیسیون قرائت و شور اول در آن بعمل
آمد ماده ۱۲ پیشنهاد وزیر را کمیسیون زائد دانسته
حذف و در عوض ماده قبل پیشنهاد را ماده ۱
قرار داده بود در این خصوص مقداری مذاکره
شده و مقرر کمیسیون در باره حذف آن پاره

توضیحات دادند بعد از آن در هر يك از مواد ۱۳ و
۱۴ و ۱۵ پیشنهاد وزیر که مطابق بود با مواد
۱۲ و ۱۳ و ۱۴ راپورت کمیسیون قرائت و مطرح
مذاکره شده شور اول در آن بعمل آمد .

رئیس - بقیه شور در این قانون می ماند
برای جلسه دیگر جلسه آتی فردا خواهد بود و دستور
آن از اینقرار است :

رابطه کمیسیون بودجه در باب خالصجات .
رابطه کمیسیون فوائد عامه در باب صابون سازی
و چرم سازی . راپورت کمیسیون بودجه راجع به
آقا شیخ هادی استرآبادی . راپورت کمیسیون مبتكرات
راجع بطرح از باب کپسور و راپورت کمیسیون فوائد
عامه راجع بطلاشویی کوه زره .
[مجلس غروب آفتاب ختم گردید .]

جلسه ۱۴۹

صورت مشروح روز یکشنبه ۲۷

شهر رمضان ۱۳۲۸

دوساعت و نیم قبل از غروب آفتاب مجلس در
تحت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد .

صورت مجلس روزشنبه را آقای معاذالملک
قرائت نمود .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی هست؟

دکتر علیخان - دیروز در صورت مجلس
خوانده شد که دستور همان دستور سابق است و
بنده در آخر مجلس میخواستم يك چیزی را خاطر
نشان آقای رئیس بنمایم که يك جزء از آن دستور
مسئله مستخدمین که باید تا بحال گذشته باشد و حالا
هم خوب است هر چه زودتر هیئت وزراء را خواست
که حاضر شوند و این مطلب تمام شود .

رئیس - در دستور همچو چیزی ذکر
نشده است و دستور همان دستور سابق است

دکتر علیخان - در صورت مجلسی که دیروز
خوانده شد نوشته شده بود .

محمد هاشم میرزا - دوازده روز قبل از

این جزء دستورشده که يك نفر عرض آقای بهبهانی
انتخاب شود و تا بحال آن انتخاب بعمل نیامد
همینطور که یکی یکی را مرخص میکنیم باید عرض
نمایند که مستغفی را انتخاب کنیم که عده نمایندگان
کم نشود .

رئیس - دیگر در صورت مجلس ملاحظاتی

هست ؟

(اظهاری نشد رئیس صورت مجلس را امضا نمود)

ارباب کپسور - بنده میخواستم عرض کنم
حالا در بعضی روزنامهجات نسبت بو کلا چیزهایی می
نویسند کاری ندارم ولی چون آقای حاجی وکیل
الرها یا بعضی مطالب در روزنامهجات نوشته بودند
که راجع بکمسیون تفتیش مالیه بود لازم می دانم
عرض کنم که بنده را از اول که برای عضویت این
کمیسیون انتخاب کرده بودند بعد از دو جلسه تفتیش
استعفا داده و مکرر هم از مقام ریاست مجلس
استعفا شد که استعفا نامه بنده در اینجا خوانده
شود تا مجلس بداند نمی دانم بچه ملاحظه بود که

خوانده نشد و حالا محض تیریه ذمه خودم تا آن
کسانی که راپورت داده اند ثابت کنند که راورتی
که داده اند صحیح است یا صحیح نیست عرض می
کنم که بنده جزو آن کمیسیون نبودم فقط در وقت
در آن کمیسیون حاضر بودم بعد استعفا دادم بقیه
اعضاء کمیسیون مزبور مختارند که یا حقیقت و صدق
اظهارات خود را مدلل و بیانات مشارالیه را رد
نمایند و یا نسبت به آنچه درباره آنها گفته شده
است تحمل نمایند .

حاج سعید ابراهیم - بنده در این باب
عرض نداشتم فقط میخواستم عرض کنم آن کمیسیونی
که انتخاب شد و بنا شد که به عبارت اخیری ترتیب
مجلس را بدهد یعنی دستوری از برای جلسات مجلس
بنویسد نتیجه آن چه شد و چه راپورتنی در آن
خصوص داده اند .

متمین السلطنه - عرض میکنم در باب هیئت
تفتیشیه خیلی مایل بودم که با حضور خود آقای
حاج وکیل الرعا یا مذاکره شود ولی حالا که آقای
ارباب مذاکره کردند لازم است چند کلمه عرض
کنم که هیئت تفتیشیه بملاحظات کمیسیون خود
داد لازم دید که اول بشمعه اعانه رسیدگی نماید این بود
که تحقیقاتی در آن باب کرده راپورتنی هم داد که با اطلاع
نمایند که آن محترم رسیدیم جوابهایی را هم که آقای
حاج وکیل الرعا یا دادند قرار شد با آن راپورت طبع
و توزیع شود و يك روزی در مجلس مطرح مذاکره
و عقاید نمایندگان در اینخصوص معلوم شود حالا
قبل از آنی که آن راپورت بمجلس بیاید آقای حاج
وکیل الرعا یا شروع کرده اند در روزنامهجات اعلانات
بنمایند و این شایسته نیست و بترتیب و قواعد
مجلس بر می خورد چنانچه قبل از این هم علت
رسیدگی باینکار هم همین شد که هی صفحات روزنامه
را باظهارات خودشان بر می کردند بلکه شایسته
این بود که اگر ایشان مراعات قواعد مجلس و
نظامنامه داخلی را می کردند هیچ اظهاری در این
باب ننمایند تا آن روزیکه آن راپورت بمجلس بیاید
و نتیجه معلوم شود و اما در باب هیئت تفتیشیه میخواستم
عرض کنم که ترتیبی ندارد در اعضا آن خیلی کم شده است
برای اینکه آقای میرزا اسدالله خان که تشریف برده
اند و آقا میرزا داود خان مدتی است نماخوش هستند
و آقای ارباب هم از ابتداء که مستغفی شده اند باقی
میمانند آقای معتمدالتجار و شاهزاده سلیمان میرزا و
بنده در اینصورت هم نمی دانم که تکلیف ما چیست همین
۳ نفر باید مشغول باشد یعنی اگر نباید این هیئت
مداومت نماید همین سه نفر میتوانند رسیدگی کنند
یا اینکه اینمطلب باید بماند تا وقتیکه کمیسیونها تشکیل
شود و اینهم بکلی عوض شود و هیئت جدیدی معین
شود خوب بود این را مجلس مقدس معلوم می نمود
که تکلیف ما هم معین باشد .

رئیس - در هر صورت این مسئله که جزو دستور
امروز نیست و اگر هم بخواهیم داخل مذاکره آن
بشویم نتیجه هم نخواهد داشت باید برای مذاکره
این مسئله بسکوت دیگری را معین نمود که تکلیف
این هیئت هم معین شود (راپورت کمیسیون فوائد عامه
را راجع به امتیاز صابون بزی و چرم سازی آقای

میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمود)
حاج آقا - ظاهر آ در کلیات این مسئله مذاکره آروز شد و حالا چیزی که هست باید در موادش مذاکره کرد و در آن جلسه بنده عرض کردم که آن موادی که ممکن است در آن مذاکره کرد و تصویب نمود موادی است که راجع است به معافیت ماشین، آلاتی که وارد مینمایند از گمرک و حقوق دولتی و این هم چون راجع است به بودجه خوب بود ابتدائاً از نظر کمیسیون بودجه گذشته باشد و نظریات خودشان را در آن کرده باشند و در یکماه آخری که دارد که بعضی از صابونهای دوائی که این کمیته میسازد مخصوص باد است این باید معین بشود برای اینکه یکوقتی هست که یکقسم صابونی در این کمیته اختراع می نمایند در این صورت البته حق امتیاز دارد و می تواند معسر باو باشد ولی یکوقتی هم هست که مبتکر نیست بلکه کسی دیگری این صابون را ساخته است و این کمیته آرزو ساخته خرید فقط مهر آن را تغییر داده است یکمچو زمینه ای نیشود گفت که این منحصر باوست و گمان هم نمیکند که دیگر مذاکره در این خصوص باشد.

این (ه) ماده را پیشنهاد نمود کمیسیون هم بعد از آنی که آنرا مطرح مذاکره قرارداد با اکثریت تصویب و بمجلس پیشنهاد نمود حالا معاون وزارت فوائد عامه هم که تشریف دارند هر قسمی که بنظرشان میرسد اظهار خواهند داشت.
سلیمان میرزا - گویا مخبر محترم مقصود بنده را ملتفت نشده اند بنده عرض نکردم که در این پیشنهاد نباید مذاکره کرد یا اینکه کمک و مساعدت را با تاجر نباید بکنند بنده عرض کردم که این لایحه از مجرای قانونی رد نشده یعنی ربع زاده شخصاً قانون این حق را باونداده است که لایحه پیشنهاد کند کمیسیون هم حق ندارد که از ربع زاده و سلیمان میرزا و سایر اشخاص لایحه قبول کند و چون این لایحه برخلاف مجرای قانونی وارد شده ما هم اگر شروع کنیم در آن مذاکره بنمائیم ما هم برخلاف قانون رفتار کرده ایم مخبر محترم حالا هر چه بفرمایند بنده می بینم در اینجا نوشته شده ربع زاده و شرکاء این لایحه را پیشنهاد کرده اند و مذاکره در این موضوع برخلاف قانون خواهد بود.
آقامیرزا احمد - میخواستم عرض کنم که این لایحه جدیدی نیست که بکمیسیون آمده باشد این لایحه قدیمی است که بعضی موادش را تغییر داده اند و الا در واقع همان لایحه است و ابتداء از مجرای قانونی وارد شده است.
دکتر اسدعلی خان - اینکه حضرت والا می فرمایند که این لایحه از مجرای قانونی بمجلس نیامده است گمان نمیکنم صحیح باشد این لایحه بتوسط آقای صنایع الدوله در زمان وزارت ایشان به مجلس آمد و مجلس بعد از مذاکره گفت که حالا به چوجه منحصر بکنیم ورد کرد ولی چون مذاکره شده بود که باید یک اندازه مساعدتی با این قبیل اشخاص که این قسم کارخانجات را می خواهند وارد کنند بشود این لایحه بر گشت بکمیسیون و بر ربع زاده اطلاع دادند که مسئله انحصار را بمجلس بگلی رد کرد ولی ممکن است از طرف مجلس بعضی مساعدتها بشود که رفع این خسارت شما را بکنند آن وقت ربع زاده بعضی مواد آن را تغییر داده و این مساعدتها را خواست و در واقع این همان لایحه است که بتوسط وزیر فوائد عامه پیشنهاد شده بود که رفت بکمیسیون و زودتر بمجلس آمده است و مگر مذاکره در این باب شده است فقط انحصارش را مجلس رد کرد و سایر موادش همان مواد سابق است منتهی بعضی تغییرات در آن داده شده است.
رئیس - گمان نمیکنم در صورتیکه معاون وزارت فوائد عامه در اینجا حاضر باشد دیگر مذاکره در این خصوص لازم باشد.
صنایع الدوله - عرض می شود همانطور که جناب دکتر اسدعلی خان فرمودند این مطلب که در مجلس اول رد شد آمد پیش بنده که تغییراتی داده شود و یک نوع مساعدتی غیر از انحصار درباره این ها مینماید بشود بنده همین طور که اظهار کردند بعضی تغییرات در مواد آن دادم و فرستادم که پیشنهاد مجلس شود درین ضمن کابینه وزرا بجران کردند و بنده دیگر نمی دانم چه شد.

منتصربالسلطان - درموقعی که این مسئله در کمیسیون مطرح مذاکره بود یکی از چیزهایی که این کمیته خواسته بود این بود که یک قدری آب از آراضی دولت داده شود بجهة کارخانه چرم سازی و آقای صنایع الدوله مخصوصاً فرمودند که نمی توان از آب دولت باین کمیته داده شود که صابون بزی نماید و مخصوصاً آنچه مذاکراتی که در این خصوص در جلسات کمیسیون شده است و عین مذاکرات وزیر را که کرده است و تقاضای کمیته ثبت و ضبط است.
معاون وزیر فوائد عامه - درینکتاب این لایحه مسلماً ابتدا از راه رسمی بمجلس آمده است حرفی نیست و بنده مسبق هستم که این لایحه ابتداء از طرف وزارت معارف بمجلس پیشنهاد شده است قانونی بوده است این بود که آن انحصار را که پیشنهاد شده بود مجلس رد کرد و آن شخص در ثانی بعضی امتیازات خواسته است که البته مجلس باید بدهد این چیزی نیست که بدوا بمجلس آمده باشد تا اینکه آقایان بفرمایند از مجرای قانونی وارد نشده است عجالتاً این توقعاتی است که این کمیته بپردازد شدن انحصار پیشنهاد کرده است حالا اگر مجلس صلاح می داند که باید تصویب نماید تا این اندازه مساعدت با او بشود برای اینکه اینطور کارخانه ها برود در مملکت وارد شود بهتر است.
حاج شیخ اسدالله - گمان نمیکنم این مطلب اینهمه مذاکرات لازم داشته باشد خود آقای صنایع الدوله می فرمایند بعد از آنی که بر گشت از طرف ربع زاده این ماده بمجلس پیشنهاد شده است و از طرف وزارت نبوده است اینهمه یک مطلب مشکلی نیست بر گردد تا این از طرف وزارت پیشنهاد شود و بیش از این هم مذاکره در آن لازم نیست.
معاون وزارت فوائد عامه - گمان نمیکنم که این مسئله چیزی نیست که قابل تامل باشد تا اینکه بر گردد و تا این پیشنهاد در صورتیکه مجلس لازم بداند همین آآن عین این لایحه از طرف وزارت پیشنهاد میشود تا موضوع مذاکره شود و برای مجلس در آن معلوم شود.
رئیس - بنده که ابتداء عرض کردم که معاون وزارت فوائد عامه در اینجا حاضرند و این را از مجرای قانونی پیشنهاد خواهند کرد دیگر این مسئله اشکال ندارد که اینقدر لزوم را برای مذاکره آن تلف کنیم حال در کلیات این لایحه مذاکره میشود هر کس فرمایشی دارد بفرماید.
کاشف - بنده اظهارات شاهزاده سلیمان میرزا را تکذیب مینمایم و عرض میکنم همیشه ما در خصوص الفاظ بعضی اشکالات پیش میآوریم آآن مدتی است وقت خودمان را ضایع کرده ایم در صورتیکه می دانیم فقط هفته یکروز برای این قسم کارها وقت داریم اولاً وزارت فوائد عامه باید این پیشنهاد تانی را تصدیق کرده باشد و در صورتیکه خودشان حاضرند و تصدیق می نمایند دیگر هیچ تردیدی نیست که به بیستم این از مجرای قانونی وارد شده است و اخیر در صورتی هم که کمیسیون نظریات خودش را کرده است دیگر بر گشتن بکمیسیون

فایده ندارد و بنده عرض میکنم در این مدت که مجلس افتتاح شده است یک کاریکه باعث پیشرفت امر تجارت و ثروت مملکت باشد نکرده ایم و اینکار را ماه است که ما داریم مذاکره می کنیم و هنوز از مجلس نگذشته است در صورتیکه بنده میدانم خیلی از اشخاص هستند که منتظرند به بینند این یک فقره که بمجلس آمده است تصویب می شود باخیر تا اینکه آنها هم اقدامی نمایند و امروز هم گفتگوی انحصار نیست تا اینکه اسباب اشکالی باشد فقط این موادی است که از برای مساعدت با این کمیته پیشنهاد شده است خوب است داخل مذاکره مواد شویم و این را زودتر از مجلس بگذرانیم.
رئیس - عرض کردم اینکه اینجا نوشته شده است ربع زاده و شرکاء همچو نیست که اینها پیشنهاد کرده باشند این یک چیزی بود که وزیر پیشنهاد کرده بود فقط مسئله انحصار رد شد بعد برای مساعدت این مواد پیشنهاد شد است که از مجلس بگذرد و خواهش میکنم که دیگر در اصل موضوع مذاکره کنیم که بیش از این وقت تلف نشود.
دکتر اسدعلی خان - در کلیاتش مذاکره شده است فقط انحصارش را مجلس رد کرده است بعد از ربع زاده خواسته است که در ضمن این مواد دولت این اندازه مساعدت و کمک را با او بنماید دیگر نباید در کلیات آن مذاکره شود خوب است داخل مواد شویم و برای بدیهیم که زودتر این مطلب از مجلس بگذرد.
عزالملک - بنده تصور میکنم که ما میخواهیم خودمان را گول بزنیم میگوئیم این از راه قانونی وارد شده است اینهم مثل اجازه حاجی میرزا آقا است که برشت رسید آنوقت مجلس در اینجا اجازه داد بعد از آنی که میدانیم این از مجرای قانونی وارد نشده است میفرمائید این مسئله نیست و میخواهید خودمان را گول بزنیم.
حاجی شیخ اسدالله - بعد از آنی که خود معاون وزارت فوائد عامه حاضر است و می گوید من قبول میکنم و از طرف وزارت فوائد عامه پیشنهاد می کنم دیگر اشکالی نیست در اینک این از مجرای قانونی وارد شده است و باید دیگر داخل موادش را برای بدیهیم چیزی است که مواد که نوشته است تا [ه] سال از حقوق دولتی معاف باشد حرف دارم و زیاد می دانم.
حاج سید ابراهیم - در این اشکالی که میفرمائید که این از مجری قانونی وارد نشده است گمان نمیکنم که محتاج باین مقدار مذاکره باشد برای اینکه در ابتداء این مطلب از طرف وزارت معارف پیشنهاد شده است و بعد از آنی هم که بر گشت بکمیسیون با حضور وزیر فوائد عامه این مواد تصویب شده است و در کلیات آنها هم لازم نیست مذاکره بشود برای اینکه در آن وقت که این پیشنهاد شد در کلیه اش رأی گرفته شد وقتی که داخل موادش می انحصاری رد شد حالا دیگر بقرینه بنده لازم نیست

دومرتبه در کلیات آن مذاکره بکنیم خوب است در مواد آن داخل شویم و برای بدیهیم.
رئیس - اینکه می فرمایند صحیح است ولی اگر معاون حاضرند بودند و اظهار نمیکردند که - الا این را تقدیم می کنیم محل اشکالی بود که این از مجرای قانونی وارد شده است و باخیر و حالا که خودشان پیشنهاد کرده اند دیگر اشکالی نیست و اما در باب انحصار اینکه گفتند رأی گرفته شد در آن موقع در کلیات آن رأی گرفته شد ولی تصویب نشد بعد هم که بمجلس آمد عده کافی نبود که رأی گرفته شود مثل اینکه حالا هم عده کافی نیست برای رأی گرفتن.
حاجی سید ابراهیم - بنده این که عرض کردم رأی گرفته شد در مرتبه اول بود زمانی که آقای مستشارالدوله رئیس بودند.
رئیس - و آن یک لایحه امتیازیه بود و بمجلس آنرا رد کرد حال دومرتبه در ضمن این مواد این اندازه مساعدت از دولت تقاضا شده است که باید بمجلس تصویب یابد نماید.
ناصر الاسلام - بنده عرض میکنم که این اندازه مذاکرات برای اینست که عده کافی نیست که رأی گرفته شود پس در اینصورت خوب است اول نمایندگان فکری بکنند برای نظم داخلی مجلس در چند جلسه نظرم هست که در این خصوص مذاکره کردیم و بجای منتهی نشد آنوقت هی می نشینیم صحبت میکنیم و می گوئیم چرا ما بدهی می نویسند و مردم ما بد میگویند از همه شده انصاف میخواهم آیا با این وظایفی که شخص و کیل دارد سزاوار است که با آن قوانین سختی که معین شده و با آن قرار داد هائیکه وضع شده است هیچ تکلیف خودشان را ندارند و برای گذشتن یک ماده قانون یا یک امتیازی مدتی وقت خودشان را برای کافی شدن عده منتظر شوند که سایرین بیایند عقیده بنده اینست که اول باید یک فکری برای اینکار کرد که بدانیم نمایندگان کمی بوظیفه خودشان عمل خواهند کرد اگر اجازه اینکار را کردید چاره کارهای اساسی را کرده اید و میتوانستید کار کنید و الا از امروز و فردا گذراندن جلسات را بی نتیجه فایده نخواهیم دید و عده هم هیچوقت کافی نخواهد شد.
رئیس - بنده نمیدانم چقدر باید مذاکره کنیم از برای اینکه خودمان سر وقت حاضر شویم هر قسم هم که توانستیم مجازات برای اینکار قرار دادیم نری بخشید و اینهم چیزی است که باید نمایندگان بدانند و مراقبت نمایند دستور امروز تمام مطالبی است که محتاج باخذ رأی است عده هم که هر چه منتظر میشویم کافی نمیشود که رأی بگیریم و داخل مذاکرات بشویم در اینصورت بنده نمیدانم تکلیف چیست ممکن است عجالتاً چند دقیقه تنفس بشود شاید عده کافی شود (بعد از چند دقیقه تنفس مجدداً جلسه تشکیل شد.)
رئیس - هر چه منتظر شدیم عده برای رأی گرفتن کافی نشد بطوریکه عرض کردم مواد دستور ما هم امروز تمام مطالبی است که باید در باب آنها رأی بگیریم بنابراین اشخاصی که حاضر نشدند و باین واسطه وقت مجلس رضایع کردند اسامی شان خوانده میشود و مجلس را ختم میکنیم.
ادیبالتجار - در اینکه اسامی را بخوانند

کسی حرفی ندارد بخوانند ولی این حقوق ملت و مملکت را بخوانند تنها ضایع کرد باید اسامی خوانده شود و در این دوسه روزنامه که هست درج شود که ملت بفهمد و بشناسد اشخاصی را که بواسطه حاضر نشدن خودشان (۶۵) نفر نمایندگان را معطل کردند و وقت مجلس رضایع نمودند.
معاضدالملک - آقایانیکه بی اجازه غایب بودند - آقای حسینعلی خان - آقای سید محمد رضی طباطبائی دهخدا - آقای محمد بروجردی - سید ابراهیم - سردار اسعد - حاج امام جمعه - آقای علی آقا - کسانیکه با اجازه غایب بودند - آقای حاجی و کبلی - الرعايا - میرزا آقا میرزا ابراهیم خان - آقامیرزا داود خان - حاج میرزا زین العابدین قمی.
حسینعلی خان - در همین مجلس چهار پنج نفر اطلاع دارند که بنده مجبور بودم که یکریغ یا بیساعت دیر بیایم مخصوصاً آقای دکتر علی خان و محمد هاشم میرزا اطلاع دارند و میدانند که عده نبود و مجبور بودم در این صورت هم آدمم و بکلی غایب نشدم.
عزالملک - در روزنامه جات مدتیست نسبت به اعضای مجلس چیزهایی مینویسند که خدایانند هر کس یکقدره شرف داشته باشد تحمل نمی نماید و آن نسبت را هم عمومیت میدهند مثلاً مینویسند وکلای مجلس خان هستند و بوظیفه خودشان رفتار نمیکنند و بموقع حاضر نمیشوند و در موقع رأی غائب میشوند این مسلم است که همه ما در موقع انعقاد یا اخذ رأی غائب نمیشویم یکمده میروند و بانواسطه عده برای مذاکره و اخذ رأی کافی نمیشود و از حسن اتفاق آقای معاون وزارت علوم اینجا تشریف دارند اگر چه تا بحال خیلی قصور کرده اند ولی باید خیلی مواظبت نمایند که هر قدر جریده و هر کس که میخواهد باشد وقتیکه یک همچو چیزی نوشت بعد از آنی که ایشان ملاحظه کردند دیدند که این نسبتها را عمومیت داده است او را بخوانند و باو بگویند که شما باید شخصاً آن کسی را که نسبت خیانت باو داده اید آن شخص را همین کنید که مردم بدانند خائن کیست آن شخص را همین میکند اگر همین نکرد که مسلماً باید از روی قانون مجازات شود اگر همین کرد و نتوانست ثابت کند بازم بمجازات میرسد و اگر معین کرد و خدای در میان که یک و کیلی خدای نکرده خائن است آن را هم مجازاتش را یا قانون معین می کند یا ما رأی میدهیم که آن وکیل خائن را در میان شهر در میدان توپخانه بدار بزنند که مردم بدانند خائن کیست و سایرین مهم نشوند.
دکتر علیخان - بنده همیشه میگوایم که عرض کنم که آقای حاجی و کبلی الرعايا برای چه امروز غایب شدند بنده خودم دیشب ایشان را دیدم و گمان میکنم هیچ عذر موجهی نداشتند و سالم بودند نمیدانم بچه دلیل هیئت رئیسه اجازه داده اند که غیبت نمایند.
عزالملک - توضیح عرض میکنم که این عرض بنده راجع باین اشخاص نبود که امروز حاضر نبودند کلیه فرض تمام اشخاصی بود که بر خلاف قانون

رفتار کرده اند و راجع بتمام حرکاتی است که در مجلس سر میزند والا معلوم است که آقای سردار اسعد و حسنعلیخان که امروز حاضر هستند مصداق این عرض بنده نیستند.

رئیس - در باب آقای حاج وکیل الرها یا یک عذری دارند و برای آن اجازه خواسته بودند.

حاج شیخ اسدالله - مکرر آقای دکتر علیخان درباب اشخاص که اجازه میخواهند فرمایشی کردند که اشخاصیکه میگویند مریض هستم باید یک تصدیقی از طبیب خودشان بیاورند و آنهایی که عذر دارند و عذرشان باید معین شود با وجود این می بینم که بمجرد اظهار از طرف هیئت رئیسه اجازه داده میشود بدون اینکه تصدیقی از طبیب داشته باشند یا اینکه عذر خودشان را بگویند و نتیجه اینکار این میشود که تمام آقایان نمایندگان راملامت میکنند مثل اینکه همینطوریکه فرمودند در روزنامهها می نویسند و میگویند که وکلا بوظیفه خودشان رفتار نمیکنند و مسامحه مینمایند و این بعقیده بنده بیک واسطه راجع بتمام وکلا میشود و آن روزنامه نویس حق دارد که بتمام وکلا نسبت بدهد برای اینکه در روزهایی که تمام حاضر نمیشوند وعده برای مذاکره کافی نمیشود بیک مجلس مختصری قناعت میکنیم این سبب میشود که فردا بنده هم هوس میکنم و نمی آیم مکرر مذاکره شده است که یک ماده بنظامنامه داخلی ملحق شود از برای آنهایی که حاضر نمیشوند تا آنکه نتوانند حاضر نشوند و مجبور شوند که در سر وقت بیایند و این مسامحه که ما در این کار میکنیم این کار ابداً اصلاح نخواهد شد باید نشست و یک قرار کاملی در اینباب داد.

رئیس - جنابعالی خودتان یکی از نمایندگان هستید و هر یک از نمایندگان حق دارند پیشنهاد بکنند همین را که میفرمائید ممکن است کتباً پیشنهاد کنید که مطرح شده رای گرفته شود بلکه قراری در اینباب داده باشیم حالاحالی از آقایان اجازه خواسته اند و میخواهند مذاکره کنند ولی موضوع در دست نیست که مذاکره شود جلسه آتی روز سه شنبه دستور آن راپورت کمیسیون داخلی، قوانین مالیه، عدلیه در باب مستخدمین خارجه، قانون ثبت اسناد، انتخاب یک نفر نماینده بجای آقای بهبهانی.

[مجلس سه ربح قبل از غروب ختم شد]

جلسه ۱۵۰۴

صورت مشروح روز سه شنبه ۲۹ شهر رمضان

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد.

صورت مجلس روزیکشنبه را آقای معاضدالملک قرائت نمود.

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی هست بفرمائید؟

عز الملک - بنده در باب نسبت هائی که در روزنامهجات بوکلا داده میشود شرحی عرض کردم در صورت مجلس نوشته نشده است.

ارباب کیخسرو - بنده مدتی است هر چه اصرار میکنم که استعفای بنده از عضویت کمیسیون تفتیش مالیه در مجلس خوانده شود قرائت نمیشود و مخصوصاً در جلسه گذشته شرحی اظهار کردم در صورت مجلس ابداً قید نشده است.

معاضد الملک - استعفای جنابعالی چون سابقاً در صورت مجلس نوشته شده بود باین واسطه در این صورت نوشته نشد.

مقیم السلطنه - میخواستم عرض کنم در جلسه قبل در متمم اظهارات آقای ارباب کیخسرو گفته شد که فرار بود راپورت هیئت تفتیشیه طبع و توزیع شود که در مجلس مطرح مذاکره قرار بدهیم و عرض کردم قبل از اینکه آن راپورت مطرح شود بعضی اعلانات و اظهارات از طرف آقای حاج وکیل الرها یا بموقع است بدبختانه می بینم که امروز یک چیز دیگری بر اظهارات سابق ایشان مزید شده است یعنی از طرف اداره وزارت مالیه یک اعلانی در روزنامه مجلس دیدم که تعریف میکند از خدمات ایشان و اظهار تشکر می نمایند از ایشان و امامحاصبات ایشان را گمان می کنم به مضمونی که نوشته شده است هیئت تفتیشیه می تواند دفاع کند اگرچه هیئت تفتیشیه فعلاً که نیست و بطوری که عرض کردم از [۶] نفر فقط سه نفر اعضاء باقی مانده ولی بنده اولاً تکذیب می کنم آن اعلانی را که از طرف اداره مالیه شده است و عرض می کنم که در حساب حاج وکیل الرها یا هیئت تفتیشیه راپورتی داده اند از روی کمال تعقیب و درستی بوده است و این عرض را هم که کردم از روی کمال نزاکت است والا ممکن بود که سخت تر از این عرض کنم و ثانیاً استدعا می کنم که زودتر هیئت تفتیشیه را تکمیل فرمائید و واقعا این عمل را ختم کنید که بیش از این طول نکشد.

رئیس - درباب تفتیشیه که حقیقه متحمل شده است و اگر مجلس می خواهد تفتیش در امور مالیه داشته باشد باید آنرا تکمیل نماید ممکن است که در دستور یکی از جلسات آتی قرار بدهیم که نوافض آن تکمیل شود.

طرحی آقای ارباب کیخسرو پیشنهاد کرده اند خوانده می شود و بعد رجوع میشود به کمیسیون مبتکرات [آقای میرزا مرتضی قلیخان طرح مزبور را قرائت نمود که ماده الحاقیه مشرب اینک هر یک از نمایندگان در (۱۵) جلسه متوالی یا در [۱۵] جلسه در ظرف یک سال بدون اجازه غیبت نماید مجلس آن نماینده را مجبور باستعفا کرده عوض او را انتخاب می نماید پیشنهاد کرده بودند که به نظامنامه داخلی الحاق شود (رجوع شد به کمیسیون مبتکرات)

رئیس - حالا اول یک نفر نماینده بجای آقای بهبهانی انتخاب می کنیم برای اینکه این کار مختصری است بعد می رویم سر دستور.

(اوراق رای توزیع و اخذ شده آقای میرزا مرتضی قلیخان برای استخراج آراء بقره آقایان حاج فاتح الملک - آقای میرزا احمد - آقای شیخ محمد را معین نموده استخراج آراء کردند نتیجه را آقای معاضدالملک بقرار ذیل اعلام نمود.)

عده اوراق (۷۰) آقای دکتر رضاخان (۲۲) رای آقای مصطفی قلیخان (۱۹) رای وره سفید (۱۲) امتناع (۱) آقایان انتظام الحکماء، آقای میرزا محمدعلی خان کلوب، وزیرزاده، حاج محمدعلی تاجر کاشانی، هر کدام یک رای مرتضی قلیخان که مجهول است (۲) رای.

رئیس - اکثریت حاصل نشد دو مرتبه انتخاب می شود.

عز الملک - این اوراق بازبان حال بمجلس عرض می کند که بی جهت ما را به مجلس می آورید [گفتند صحیح است.]

رئیس - حالا مجدداً انتخاب میشود. (ثانیا اوراق رای توزیع و اخذ شده آقای میرزا مرتضی قلیخان و مستخدمین سابق استخراج نموده نتیجه از قرار ذیل اعلام شد.)

معاضد الملک - عده حضار (۷۲) امتناع (۲) آقای دکتر رضاخان (۳۹) رای آقای مصطفی قلیخان (۱۹) رای وره سفید (۱۰) حاج محمدعلی (۱) رای رئیس - آقای دکتر رضاخان منتخب شدند. راپورت کمیسیون داخلی قوانین مالیه عدلیه راجع بتعمین عده مستخدمین را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمود.

رئیس - درباب یکی یکی این راپورت ها مذاکره میشود و رای گرفته خواهد شد اولاً خوب است در خصوص راپورت کمیسیون عدلیه مذاکره شود.

آقای میرزا مرتضی قلیخان - ثانیاً راپورت کمیسیون عدلیه را قرائت نمود کمیسیون با حضور منصور السلطنه معاون وزارت عدلیه بعد از مذاکره بالاتفاق تصویب کرده بود که یک نفر مستخدم از فرانسه که لااقل در مملکت خود قابلیت مقام مشاوره حقوق را داشته باشد و بکنفر هم از مصر که ریاست محکمه استیناف کرده باشد استخدام شود.

رئیس - حالا در خصوص این راپورت مذاکره میشود.

محمد هاشم میرزا - بنده در باب راپورت کمیسیون قوانین مالیه عرض داشتم میخواستم عرض کنم که مسئله تدریس مستخدمین مالیه در یکی از مدارس دولتی در کمیسیون مذاکره شد ولی بطوری نبود که تمام رای داده باشند گویا در زمان نوشتن راپورت اشتباه شده است چون بنده در کمیسیون حضور داشتم زمانیکه در اینخصوص مذاکره میشد از اینجهت عرض کردم.

دکتر علیخان - بنده میخواستم عرض کنم آنچه باید در اینخصوص مذاکره شود شده است و حالا اگر آقایان موافقت داشته باشند چون تصویب کمیسیون بایشهاد وزراء مخالفت ندارد خوب است رای گرفته شود و بگذرد.

رئیس - صحیح است در واقع این مسئله مذاکرات ندارد بجهت اینکه تمام آنچه را که وزراء رای داده اند کمیسیون هم تصویب کرده است.

حاج فاتح الملک - بنده هم عرض میکنم که باید در عده رای گرفت و درباب رتبه آنها حالا اگر بخواهیم مذاکره کنیم بیفایده خواهد بود این را باید